

SEM V PRETEKLEM LETU *SEM IN THE PAST YEAR*

RAZSTAVNA IN PRIREDITVENA DEJAVNOST SEM V LETU 2022

Maja Kostrič Grubišič in Sonja Kogej Rus

261

Leto 2022 je bilo za Slovenski etnografski muzej (SEM) zelo uspešno kljub omejitvam, ki so v prvi tretjini leta še vedno veljale v muzejih zaradi epidemije covid-19. Leto je bilo zaznamovano z več odmevnimi razstavami, ki so kot plod večletnega proučevanja in načrtovanja pozele veliko pozornosti tako javnosti kot medijev, ves zastavljeni program pa je bil uspešno izveden. Skupaj je bilo v letu 2022 realiziranih kar 24 razstav in štiri gostovanja na razstavah z zbirkami in predmeti: ena nova stalna razstava, šest lastnih občasnih razstav (od tega ena manjša), šest gostujočih razstav (od tega pet manjših), tri osebne razstave ob stalni razstavi, štiri virtualne razstave, ena skupna panojska razstava. Z lastnimi razstavami je muzej dvakrat gostoval v Sloveniji in enkrat v tujini ter sodeloval s predmeti in fotografijami na štirih razstavah drugih inštitucij.

K obeleževanju *Plečnikovega leta* se je muzej vključil z odprtjem nove stalne razstave *Plečnikova Lectarija* in občasno fotografsko razstavo *Zlata doba Plečnikove arhitekture*. Odprl je odmevno občasno razstavo *Sveti konji – nebesni jezdec*. Ob vseh treh razstavah je pripravil raznolik obrazstveni program, namenjen najširšemu krogu obiskovalcev (večji dogodki ob otvoritvenih slovesnostih, vodeni ogledi z avtorji razstav, predstavitve, obisk konj iz Lipice, dodatna fotografska razstava *Podobe konjev in ljudi*, sejmi slovenskih rokodelcev idr.).

V sklopu *javnega programa* je pripravil manjše razstave, ki so spremljala druga obeležja v letu 2022: razstava *Barvite podobe svetih na steklu* (ob Mednarodnem letu stekla), razstava *Stoletje zlatega faraona* (ob 100. obletnici odkritja grobnice faraona Tutankamona), ki jo je povezal z gostujočo razstavo ilustracij, ki so izšle v otroški slikanici *Jure in mumija*, ter razstava *Liški pust*, ki je bila odprta ob kulturnem prazniku in na ogled v pustnem času. Stalno razstavo *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta*, ki smo jo zaprli oktobra 2022, je SEM dopolnil še z zadnjimi tremi osebnimi razstavami obiskovalcev, ki so nastale kot premislek o vprašanih muzejske razstave in so rezultat lastnega odnosa do sveta (predstavili so se arhitektka, ljubiteljska zbirateljica igrač in pionirka otroške onkologije v Sloveniji).

Gostovanja drugih razstav v SEM je zaokrožila razstava *ATAK: Kako biti detektiv?*, ki je nastala v koprodukciji Stripburgerja in SEM in je bila lep primer, kako v muzej

Utrinek z odprtja fotografske razstave *Zlata doba Plečnikove arhitekture* (foto: Blaž Verbič, 2022)

pridobiti novo publiko. Od manjših gostujočih razstav iz Slovenije je SEM gostil razstavi, ki ste se tematsko navezovali na iztekajočo razstavo SEM *Mi za mizo*; to sta bili *Ob mizi z Ivanom Ivačičem* (gostovanje iz Posavskega muzeja Brežice) in razstava plakatov Naravoslovnotehniške fakultete iz Ljubljane, naslovljena *NTF za mizo*. Razen tega je SEM pripravil dve zunanji razstavi; prvo, *Potujoči VAZ*, v sklopu projekta VAZ (Vzhodnoazijske zbirke v Sloveniji) s fotografijami azijskih zbirk iz Slovenije, in drugo, ki jo že tradicionalno priredi ob mednarodnem muzejskem dnevu v sodelovanju s slovenskimi državnimi muzeji, tokrat z naslovom *Skrita moč muzejev*.

SEM se je uspešno predstavil tudi zunaj muzeja, saj je s fotografsko razstavo *Zlata doba Plečnikove arhitekture* gostoval v Muzeju Velenje, s razstavo *Terra Sancta* (ki jo je že pred leti pripravil z Muzejem krščanstva na Slovenskem) v Pomurskem muzeju Murska Sobota in z razstavo *VTISI 30*, s katero je leto prej v lastni hiši obeležil 30-letnico samostojne Slovenije, v Križu pri Trstu. Muzej je sodeloval tudi z zbirkami, predmeti ali fotografijami v drugih muzejih, inštitucijah ali akcijah po Sloveniji. Obenem je nadaljeval z delom in predstavitvami spletnih razstav, virtualnih sprehodov ter promocijskih videov.

Promocijske dejavnosti je muzej uspešno izvajal po vnaprej načrtovanih medijskih načrtih za posamezne projekte – razstave in za splošno promocijo muzeja. Promocija se je osredotočala na obveščanje medijev in obiskovalcev po utečenih adremanah, oglaševanje v medijih, na zunanjih površinah, objavlanje na družbenih omrežjih (Facebook, Instagram, Twitter oziroma X) in spletnih straneh, oblikovanje tiskovin, produkcijo promocijskih videov in dogodkov. Posebno pozornost je v letu 2022 muzej namenili živemu stiku z obiskovalci in novinarji, izbranimi mediji pa je uspešno sklenili dogovore o medijskem sodelovanju oz. pokroviteljstvu. V letu 2022 SEM ponovno beleži visoko pojavnost v medijih z več kot 952 objavami v več kot 250 osrednjih in lokalnih medijih.

Poleg tega se je muzej vse leto intenzivno in pospešeno pripravljajal na jubilejno leto 2023, ko praznuje svojo 100-letnico nastanka. Pri tem je po trinajstih letih podrl stalno razstavo *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta* in pričel s pripravami na postavitev nove stalne razstave; pripravil je publikacijo *Slovenski etnografski muzej: Prvih sto (1923–2023)*, promocijski video *SEM 100 let*, grafično podobo logotipa *SEM 100* ter pripravil nekatera zunanja obeležja (transparenti).

Razstavna dejavnost SEM

Razstave iz leta 2021

V letu 2022 so bile na ogled naslednje razstave iz leta 2021: vse leto je bila na ogled razstava *Ljudska umetnost med domom in svetom: Zbirki SEM in ljudske umetnosti NSK skupine IRWIN*; do 1. marca občasna razstava *La Doctora: Življenje in delo slovenske znanstvenice v Paragvaju*; do 2. januarja razstava *Vtisi 30: Spomini Slovenk in Slovencev po svetu na priznanje samostojne Slovenije*; do 6. marca občasna razstava *Mi za mizo: Od snovnega do simbolnega*; do 6. aprila pa manjša občasna razstava *Igrače med spominom in navdihom*. Obeležje 200-letnice Kranjskega deželnega muzeja z naslovom *Korenine SEM: Prvi etnografski predmeti v Kranjskem deželnem muzeju* je bilo na ogled v avli muzeja najprej do 30. januarja, nato pa ponovno med 14. marcem in 30. oktobrom 2022. Razstava SEM kot Koordinatorja nesnovne kulturne dediščine z naslovom *Lect in mali kruhek* se je zaprla 30. januarja. Dve osebni razstavi iz 2021 sta se zaključili v začetku leta: *Aljaž Vidrajz: Moj jezik je jezik mozaika* 16. januarja 2022; razstava *Saj grem samo mimo: Mozaik razglednic in prijateljstev Aleša Debeljaka* pa 13. februarja 2022.

263

Razstave SEM v letu 2022

Stalna razstava

Plečnikova Lectarija (razstavna hiša SEM, od 1. junija 2022)

(Avtorica koncepta razstave in kustosinja: dr. Tanja Roženberger, SEM; sodelujoči posamezniki: potomci družin Freyer in Krbavčič: Agata Freyer Majaron, Rok Freyer, Aleš Krbavčič in Andrej Krbavčič; konserviranje, restavriranje in postavitve pohištva: Gregor Kos, Žiga Rehar, SEM; restavratorsko in konservatorsko svetovanje: mag. Ana Motnikar, SEM; digitalizacija gradiva: Miha Špiček, SEM; programi in izobraževalne dejavnosti: Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostrič Grubišič, mag. Irena Plešivčnik, SEM; arhitektura in grafično oblikovanje: TAK kolektiv; fotografije in dokumenti: Dokumentacija SEM, Dokumentacija MGML – Plečnikova zbirka, zasebni arhivi)

Z odprtjem nove stalne razstave *Plečnikova Lectarija* je SEM obeležil 150. obletnico rojstva arhitekta Jožeta Plečnika, ki jo je Slovenija praznovala v letu 2022 v sodelovanju z Unescom. Razstava je razdeljena na dva dela in je, kot pravi njena avtorica, »*zgodba o medicarskih in svečarskih izdelkih, rokodelskih znanjih in sodelovanju, prijateljstvu, ljubezni in življenjski zgodbi dveh družin, ki ju povezujeta Ljubljana in arhitekt Jože Plečnik*«.

Stalna razstava *Plečnikova Lectarija* (foto: Tomo Jeseničnik, 2022)

Na eni strani prikazuje Lectarijo – opremo nekdanje prodajalne domače in umetne obrti, za katero je načrte narisal Jože Plečnik in je bila na Kongresnem trgu 5 v Ljubljani odprta leta 1939. Pohištvo Lectarije iz poključke smreke so ob koncu 30. let 20. stoletja izdelali v mizarski delavnici Hreščak iz Ljubljane, spiralo je ustvaril znani ljubljanski pasar in arhitektov tesni sodelavec Alojzij Pirnat. Razstavljene so lesene vitrine, mizica in klop ter izložbeno okno z medeninasto spiralo, ki se je uporabljala kot ogrodje za aranžiranje prodajnih artiklov, masivna okrogla miza iz umetnega kamna in lesen lesteneč s svečami v krogu.

Opremo prodajalne Lectarija sta SEM leta 2000 podarila potomca Henriete in Roka Freyerja, hči Agata Freyer Majaron in sin Rok Freyer. Lectarijo je muzej ustrezno restavriral, leta 2004 umestili v program takrat novo odprte razstavne hiše kot muzejsko trgovino Lectarijo in hkrati kot kulturno dediščino. Med pripravami na počastitev in praznovanje Plečnikovega leta 2022 je Lectarija postala muzealija in je bila umeščena v muzej kot stalna postavitev. Danes je Lectarija njegova edina v celoti ohranjena oprema trgovine.

Na drugi strani pa je predstavljena Krbavčičeva delavnica na Trubarjevi cesti 55 v Ljubljani, ki je bila tesno povezana s Plečnikom in njegovo Lectarijo. Predstavljen je celoten ambient Krbavčičeve trgovine, katere tradicija sega v čas med obema vojnoma, ko je vanjo rad zahajal tudi sam arhitekt Plečnik. Mojster Krbavčič mu je bil s svojo spretno roko in dognanimi izdelki v bogat navdih pri načrtovanju Lectarije. Ob zaprtju Krbavčičeve delavnice in trgovine leta 1996, ko je sin Andrej Krbavčič, zadnji nosilec te obrti, odjavil obrt, je celoten inventar prevzel SEM. Trgovinsko pohištvo je iz leta 1934, svečarski in lectarski izdelki pa so v glavnem iz 90. let 20. stoletja. Na razstavi so med drugim predstavljeni osebni dokumenti in rezbarski izdelki Jakoba Krbavčiča

(1907–1988), izdelki iz lecta, ročno izrezljani leseni modeli za medene kruhke, okrasni predmeti, različne vrste sveč ter dodatna oprema trgovine.

Muzejska postavitev trgovine Jakoba Krbavčiča temelji na razstavi iz leta 2018 *Lectarstvo je krajcarkšeft* avtorja Andreja Dularja.

Lastne občasne razstave

Sveti konji – nebesni jezdec (razstavna hiša SEM, 20. oktober 2022–14. januar 2024)

(Avtor zasnove in kustos razstave: dr. Marko Frelih, SEM; besedila: dr. Marko Frelih; zasnova prostorske postavitve, arhitektura in oblikovanje razstave: Ariana Furlan Prijon; celostna podoba razstave in grafično oblikovanje razstave: Barbara Bogataj Kokalj; koordinatorka razstave: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; restavradorji: mag. Ana Motnikar, Gregor Kos, Žiga Rehar, Jožica Mandelj Novak, SEM; priprava fotografskega gradiva: Miha Špiček, Blaž Verbič, SEM; programi in izobraževalne dejavnosti, didaktični elementi na razstavi: Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal, SEM; ilustrator didaktičnih elementov: Žiga Rehar, SEM; komuniciranje in programi: mag. Maja Kostric Grubišič, mag. Irena Plešivčnik, Maja Kocjan, SEM; prevod: Romana Mlačak, Urška Furlan; jezikovni pregled: Vilma Kavšček; tehnična podpora: Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt, SEM; oblikovanje svetlobe: Marjan Visković; fotografije: Peter Naglič, Günther Hölbl, Marjan Smrke, Jan Ciglencečki, Marko Frelih, Luka Zwitter, Janez Pikon, Narodna galerija, Dokumentacija SEM; slikovno gradivo: Narodni muzej Danske, Mestna knjižnica Boulogne-sur-Mer, Francija, Narodna Knjižnica, Poljska, Umetnostnozgodovinski muzej Dunaj, Avstrija, Goethejeva hiša, Nemčija, Nova pinakoteka, Nemčija, Narodna in univerzitetna knjižnica, Slovenija, Občina Ljutomer, Občina Rogaška Slatina, Vasja Vidmar; muzeji in ustanove, ki so prispevali predmete za razstavo: Esterházy Privatstiftung, Eisenstadt, Avstrija; Etnografski muzej, Zagreb, Hrvaška; Gorenjski muzej; Lekarniški in alkimistični muzej Radovljica; Mestni muzej Ljubljana; Muzej afričke umetnosti - zbirka Vede i dr Zdravka Pečara, Beograd, Srbija; Muzej krščanstva na Slovenskem; Muzej grada Karlovac, Hrvaška; Muzej Velenje; Narodna univerzitetna knjižnica; Narodni muzej Slovenije; Notranjski muzej Postojna; Pokrajinski muzej Celje; Posavski muzej Brežice; Slovenski šolski muzej - Muzej športa; Tolminski muzej. Partner razstave: Kobilarna Lipica)

Osrednja občasna razstava leta 2022 je predstavila bogato zapuščino mitološkega in simbolnega pomena konjev in njihovih hibridnih različic, med katerimi sta v ospredju Pegaz in samorog. Ob izvirnem rogu samoroga, ki je na ogled na razstavi, se je simbolna vloga konjev povezovala tudi s konjeniško opremo, na kateri je bilo najti simbolne elemente zaščitne magične moči. Razstava je nastala v sodelovanju z muzeji v Sloveniji, Avstriji, Srbiji in na Hrvaškem.

Konje in jezdece varujejo božanstva, med njimi prednjačita grški bog Pozejdon in keltsko-rimska boginja Epona, ki so jo nekoč častili tudi na Slovenskem, z njenim imenom pa je povezana vrsta konjev – poni. Na razstavi so bili prikazani krščanski svetniki, ki jih povezujemo s konji, izpostavljen je bil praznik štefanovo z znamenitimi votivnimi konjički. Darovanje votivov v obliki konjičkov sega daleč v prazgodovino, zato

Prihod Pozejdona na kočiji z lipicanci na odprtju razstave *Sveti konji - nebesni jezdeci* (foto: Blaž Verbič, 2022)

je bil še posebej zanimiv prikaz izjemnih primerkov keramičnih kipcev konjev z jezdeci, ki so jih za obredne namene uporabljali pred skoraj 2500 leti. Z izbranimi umetniškimi mojstrovčinami je bil predstavljen tudi simbolni pomen konjev in jezdecev v Afriki in Aziji. Razstavniki eksponati iz različnih slovenskih in tujih muzejev so prikazovali mojstrovine obrtnikov in umetnikov, ki so ustvarjalni navdih našli v vsebinah, povezanih s konji in jezdeci v resničnem in mitološkem svetu.

Med razstavljenimi odmevnimi predmeti na razstavi so bili na ogled rog samoroga (narvalov rog; 17. stol.) iz zakladnice družine Esterhazy na gradu Forchtenstein v Avstriji, posoda za zdravilni prašek iz samorogovega roga (17./18. stol.), ki jo je prispeval Lekarniški in alkimistični muzej Radovljica, kamniti oltar s posvetilnim napisom boginji Eponi (2. stol.) iz zbirke Pokrajinskega muzeja Celje, skoraj 2500 let stare daritvene keramične figurice konjev in jezdecev iz Mestnega muzeja Karlovac, razkošno okrašeno sedlo iz Maroka (ok. 1950) iz zbirke Muzeja afriške umetnosti v Beogradu, telovadni konj, na katerem je telovadil Miroslav Cerar na svetovnem prvenstvu v športni gimnastiki v Hali Tivoli leta 1970 (iz zbirke Slovenskega šolskega muzeja – Muzej športa), otroški frizerski stolček v obliki konja (ok. 1940), ki ga hrani SEM.

Partner razstave je bila Kobilarna Lipica, s katero je SEM pripravil program ob odprtju razstave, ko sta bila prisotna lipicanca, vprežena v kočijo, s katero so se obiskovalci zapeljali po muzejski ploščadi. Odprtje razstave je pospremil grški bog Pozejdon (vlogo je prevzel igralec Žiga Bunič), ki je po grški mitologiji ustvaril konje in (je oče) krilatega Pegaza.

Razstava *Liški pust* je bila na ogled v pustnem času (foto: Miha Špiček, 2022)

Liški pust (razstavna hiša, 8. februar–13. marec 2022)

(Avtorica in kustosinja razstave: mag. Adela Pukl, SEM; strokovna sodelavca razstave: mag. Anja Jerin, SEM in Dejan Žnidarčič; restavriranje: Gregor Kos, mag. Ana Motnikar, Žiga Rehar, Jožica Mandelj Novak, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; film: odlomke iz filmov *Goriška pustovanje A. D. 2002* Darje Skrt (2002) in *Možjeta* (2004) priredila Nadja Valentinčič Furlan, SEM; fotografije: Miha Špiček, SEM in Voranc Vogel, Miljko Lesjak; tehnična pomoč: Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt, SEM; oblikovanje razstave: mag. Darja Klančar; jezikovni pregled: Simona Vidic; prevod: dr. David Limon)

Na priložnostni razstavi, ki jo je pripravil SEM kot Koordinator nesnovne kulturne dediščine, so bili predstavljeni pustni liki, katerih oprave je muzej odkupil v preteklem letu za svojo zbirko – liški pustjé. Liški pust je od leta 2020 vpisan tudi v Register nesnovne kulturne dediščine.

Na razstavi je bila predstavljena pustna šega, ki predstavlja svatovski sprevod in je značilna za območje Kanalskega Kolo vrata. Poleg fotografij liškega pusta je bilo razstavljenih šest celotnih pustnih likov: ta lep in ta lepa, žandar, pust in pustica z brezovo metlo, ki so iz zbirke SEM, ter lik ramašton, ki je iz zbirke Etnološkega društva Liški pustjé – Kanal ob Soči. Iz obsežne zbirke Branka Žnidarčiča v SEM so bila na ogled štiri obrazna naličja iz 40. let 20. stoletja. Razstavo je spremljal krajši video o izdelavi mask in pustnih obhodih po vaseh.

Za ohranjanje te pustne dediščine danes skrbi Etnološko društvo Liški pustjé. Člani priprave na pustni čas začnejo že v času pred pustom, ko skrbno pregledajo vso opremo (obleke in obrazna naličja), jo popravijo, po potrebi kaj na novo izdelajo. Do pomladi 2021 je bil glavni pobudnik in predsednik društva izdelovalec mask Branko Žnidarčič,

ki je svoje znanje prenesel na mlajše generacije, ki po njegovi smrti nadaljujejo s pustno šego liški pust.

Zlata doba Plečnikove arhitekture (razstavna hiša, 5. maj–18. september 2022)

(Avtorja razstave: Miha Špiček in Blaž Verbič, SEM; koordinatorka: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; razvijanje fotografij: Peter Fettich, Blaž Verbič, SEM; lektura: Vilma Kavšček; prevod: David Limon; grafično oblikovanje: Maja Kocjan; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, mag. Irena Plešivčnik, SEM)

268

Ob 150. obletnici rojstva arhitekta Jožeta Plečnika je SEM na ogled postavil izbor fotografij Plečnikovih arhitekturnih mojstrov, ki jih je ustvaril po Sloveniji. Gre za izjemno fotografsko gradivo treh fotografov, treh Plečnikovih sodobnikov, ki ga danes hrani dokumentacija SEM. Gradivo na razstavi je bilo prvič na ogled javnosti v takšnem obsegu. Predstavljena so bila tudi izbrana Plečnikova dela v Ljubljani, ki jih je Odbor za svetovno dediščino Unesca julija 2021 vpisal na seznam svetovne naravne in kulturne dediščine.

Peter Naglič, Vekoslav Kramarič in Anton Šušteršič so bili fotografi v prvi polovici 20. stoletja; Naglič ljubiteljski, Kramarič in Šušteršič pa poklicna. Dokumentirali so vsakdanje življenje, takratne dogodke in podobo krajev, med drugim tudi Plečnikova dela. Nagličevo, Kramaričevo in Šušteršičevo fotografsko gradivo je na razstavi zaživelo v obliki fotografij, ki so bile za to priložnost na novo izdelane po klasičnem analognem postopku iz originalnih negativov. Posebna vrednost omenjenih fotografskih zbirk je prav v tem, da so v večini ohranjeni tudi izvorni negativi na steklu in filmu. Hranita jih dokumentacija SEM in zasebna zbirka Društva Peter Naglič.

Zlata doba Plečnikove arhitekture je čas med obema vojnama, ko je Plečnik pustil močan pečat na arhitekturni in urbanistični podobi Ljubljane. To je čas, ko se je Ljubljana oblikovala v prestolnico in se pospešeno prenavljala pod budnim očesom mojstra Plečnika. Razstava na 70 fotografijah izpostavlja arhitektova dela med gradnjo in po njej, posamezni primeri so predstavljeni kot objekti še pred Plečnikovim posegom. V Ljubljani so dokumentirani regulacija Ljubljanice in Plečnikovi mostovi, urejanje okolice Ljubljanskega gradu in Šanc, Kongresni, Levstikov in Hrvatski trg, njegove cerkve ter posamezni monumentalni objekti, kot so Žale, Navje, Narodna in univerzitetna knjižnica, Baragovo semenišče in Stadion za Bežigradom, zunaj prestolnice pa Ljudska posojilnica v Celju, Cerkev Gospodovega vnebohoda v Bogojini, Lovska kočja kralja Aleksandra v Kamniški Bistrici in Kapela Device Marije Snežne na Krvavcu.

Barvite podobe svetih na steklu (razstavna hiša, 17. maj–3. julij 2022)

(Kustosinja: dr. Bojana Rogelj Škafar, SEM; grafično oblikovanje: Maja Kocjan, SEM; tehnična pomoč: mag. Ana Motnikar, Silvester Lipovšek in Boštjan Marolt, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, mag. Irena Plešivčnik, SEM; fotografije Blaž Verbič, SEM; jezikovni pregled: Vilma Kavšček; prevod v angleščino: David Limon in Romana Mlačak)

Generalna skupščina Združenih narodov je na pobudo Mednarodne komisije za steklo (ICG), ICOM-Glass in Community of Glass Associations (CGA) leto 2022 razglasila za Mednarodno leto stekla. Med več kot 1100 podporniki pobude iz 74 držav je bila tudi Slovenija, ki se je obeleževanju leta pridružila s projektom *Po stekleni poti*. Ob tej priložnosti je SEM na ogled postavil razstavo izbora slik na steklo iz muzejske zbirke SEM, ki trenutno obsega 633 predmetov. Izbor je bil pričevalen z vidika provenience in motivike slik, dopolnjevale pa so ga predloge za slikanje na steklo.

Slike na steklo so se v slovenskih kmečkih domovih množično uveljavile v prvi polovici 19. stoletja. Svoje mesto so imele v bogkovem kotu ob razpelu nad veliko družinsko mizo in vse skupaj je bilo umeščeno v »hiši« kot osrednjem bivalnem prostoru. Sodelovale so pri oblikovanju likovnega okusa in pri pojmovanju slikarstva večinskega prebivalstva. V začetku 20. stoletja so litografije z nabožno vsebino začele izpodrinjati slike na steklo, kar je povzročilo njihovo izginjanje iz vsakdanje rabe in hkratno postopno rast zanimanja zbirateljev. V največjem številu so te barvite slike prihajale na slovensko etnično ozemlje iz podeželskih slikarskih delavnic na Bavarskem, iz kraja Pohoři v Češkem lesu ter iz Sandla v Zgornji Avstriji. Prinašali so jih krošnjariji, kmetstvo pa jih je kupovalo na romanjih in žegnanjih. Ob importu in pod njegovim vplivom so slike na steklo slikali tudi na Slovenskem.

Motivika je skoraj izključno nabožna, najpogosteje so upodabljali Jezusa Kristusa in Marijo v raznih ikonografskih različicah. Sledijo jim Sveta Trojica, Srce Jezusovo, Božji grob, sv. Barbara, Sveta družina, zadnja večerja, sv. Lenart, sv. Florijan, prizor iz legende o sv. Genovefi, sv. Jožef, sv. Janez Nepomuk, sv. Janez Krstnik, sv. Jurij, sv. Anton Puščavnik, sv. Ana z Marijo, sv. Katarina, sv. Magdalena, sv. Marjeta in sveti trije kralji.

Podobe konjev in ljudi, fotografska razstava (razstavna hiša, 3. december 2022–29. januar 2023)

(Kustosa: Miha Špiček, Blaž Verbič, SEM; besedilo Miha Špiček, Blaž Verbič, SEM in Aaron Uazeua, Kobilarna Lipica; koordinatorka: mag. Maja Kostrić Grubišić, SEM; grafično oblikovanje: Maja Kocjan, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostrić Grubišić, mag. Irena Plešivčnik, SEM)

Fotografsko razstavo je pripravil Slovenski etnografski muzej v sodelovanju s Kobilarno Lipica. Razstava je dopolnjevala osrednjo razstavo SEM *Sveti konji – nebesni jezdeci*. Na prvem delu razstave je bil na ogled izbor črno-belih fotografij iz fototeke SEM. Fotografije so izpostavile konje, ki so bili v preteklosti zelo pogosti spremljevalci v človekovem vsakdanjem in prazničnem življenju, saj so mu služili kot glavno prevozno sredstvo, bili so mu v pomoč pri vsakdanjih kmečkih opravilih, z njimi si je človek pomagal pri delu v gozdu ... Razstava je predstavila tudi nekaj poklicev, povezanih s konji, ki pa so z uporabo sodobnejših delovnih strojev in prometnih sredstev zapadli v pozabo, na primer kovač, kolar, furman. Drugi del fotografske razstave je nastal v sodelovanju s Kobilarno Lipica. Na sodobnih barvnih fotografijah so bili prikazani tako lipicanci kot tudi ljudje, ki v Kobilarni Lipica skrbijo za konje. Fotografije, ki so izpostavile lipicance kot najdragocenejšo pasmo konj v Sloveniji, so neme priče o številnih zgodbah vsakdana kobilarne, tudi tistih skritih, ki se prenašajo iz roda v rod.

Manjše razstave (obeležja)

Spominsko obeležje ob 100. obletnici odkritja Tutankamonove grobnice z razstavama:

Stoletje zlatega faraona (razstavna hiša, 22. november–18. december 2022)

(Avtor razstave: dr. Marko Frelih, SEM; oblikovanje: Maja Kocjan, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM)

Slovenski etnografski muzej je obeležil 100. obletnico odkritja grobnice faraona Tutankamona z dogodkom *Stoletje zlatega faraona*. Na dogodku je dr. Marko Frelih, kustos SEM in arheolog, z manjšo priložnostno razstavo razgrnil zgodbo o odkritju grobnice faraona Tutankamona in predstavil, kako smo Slovenci spremljali senzacionalno raziskovanje v Dolini kraljev. Na ogled je bila tudi izbrana literatura o Tutankamonu in zanimivi predmeti, ki so nastali pod vplivom t. i. tutomanije.

270

Jure in mumija. Zgodba ljubljanske mumije, razstava ilustracij (22. november–18. december 2022)

(Avtorji razstave: dr. Vesna Kamin Kajfež in Tomislav Kajfež, mag.; avtor ilustracij je Jure Engelsberger; koordinatorka: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM)

Leta 2021 je Narodni muzej Slovenije izdal slikanico *Jure in mumija*, ki pripoveduje zgodbo o Antonu Lavrinu, nemu prvih raziskovalcev starodavne civilizacije ob Nilu. Slikanica bralca popelje v čas faraonov, piramid in zanimivih prigod iz starega Egipta, glavna lika sta desetletni Jure in čisto prava egipčanska mumija. Na razstavi je bilo na ogled 22 originalnih ilustracij in skice procesa nastajanja slikanice.

Gostujoče razstave

ATAK: Fan art. Kako biti detektiv? (razstavna hiša, 5. oktober–20. november 2022)

(Produkcija: Stripburger / Forum Ljubljana in SEM; avtorska dela, arhivsko gradivo in zbirka fan-art umetnij: ATAK (Hans-Georg Barber); kustosinja: dr. Bojana Rogelj Škafar, SEM; besedila za časopis razstave: Matjaž Brulc, Alexander Braun in dr. Bojana Rogelj Škafar, SEM; koordinatorka: mag. Maja Kostric Grubišič; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM, Maja Kocjan, mag. Irena Plešivčnik, SEM)

Večmedijska razstava vsestranskega berlinskega vizualnega umetnika Ataka je bila del programa mednarodnega festivala stripa Tinta 2022. Posvečena je bila stripovskima likoma, ki sta imela pomembno vlogo pri Atakovi umetniški usmeritvi: to sta Dick Tracy ameriškega avtorja Chesterja Goulda in Tintin belgijskega stripovskega klasika Hergéja. Razstava je povezovala avtorska dela, arhivsko gradivo in t. i. fan art umetnije, ki so pestra zbirka anonimnih del oboževalcev Tintina in Dicka Tracyja, ki jih je Atak pridobil z različnih koncev sveta. Na ogled je bilo večje število Atakovih predelav stripovskih zgodb in naslovnice publikacij in tudi originali Chesterja Goulda iz Atakove osebne zbirke.

Večmedijsko razstavo je zaznamovalo najrazličnejše gradivo, ki so ga ustvarili

ljubitelji, in arhivsko gradivo, ki je z neobremenjenimi interpretacijami oživilo prigode dveh stripovskih junakov, detektivov. Slednja sta tako zaživela povsem svoje življenje zunaj izvornega konteksta. Razstavni projekt je izpostavljala vprašanje, kaj je umetnost in kakšna sta njena vrednost in pomen za najširšo publiko. S samosvojimi reinterpretacijami oziroma Atakovo apropiacijo stripovskih legend je razstava ponudila novo branje klasikov in omogočila sveže podoživljanje dogodivščin znamenitih junakov. Projekt, ki mu je avtor posvetil več kot desetletje svojega ustvarjanja in ki ga z novimi kosi še vedno po malem dopolnjuje, je posredno obravnaval tudi fenomen zbirateljstva in vprašanje identifikacije s fenomenom popularne kulture.

Vodeni ogled po razstavi *ATAK* z avtorjem razstave (foto: Blaž Verbič, 2022)

Manjše gostujoče razstave iz Slovenije

NTF za mizo, razstava plakatov (razstavna hiša, 8. februar–6. marec 2022)

(Mentorji in avtorji razstave: prof. dr. Klementina Možina, doc. dr. Jure Ahtik, asist. mag. Tanja Medved, asist. Veronika Štampfl in Ana Mendizza; avtorji razstavljenih plakatov: Nina Benko, Hana Brce, Tina Cajnkar, Valentin Grudnik, Nuša Karo, Jure Klokočovnik, Urh Kokalj, Ivana Koron, Majda Kulenović, Nika Likar, Špela Lukman, Lara Može, Lara Mrhar, Monika Nemanič, Miša Oblak, Klara Oštir, Urban Selič, Nika Udovič, Miha Urbas, Klemen Vrankar; koordinatorica: mag. Polona Sketelj, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM)

Razstava *NTF za mizo* je bila del spremljevalnega programa razstave SEM *Mi za mizo: od snovnega do simbolnega*. Pripravila jo je Naravoslovnotehniška fakulteta, predstavljen pa je bil izbor najboljših tipografsko-fotografskih prikazov značilnih slovenskih jedi ali njihovih sestavin, ki so jih oblikovali študenti. Študentsko videnje značilnih slovenskih jedi je bilo izraženo in upodobljeno s tipografijo in fotografijo. Na

ogled je bil izbor najboljših dvajsetih del, katerih reprodukcije so bile na prodaj tudi v Trgovini SEM.

Ob mizi z Ivanom Ivačičem (1921–1984), prvim TV kuharskim zvezdnikom
(razstavna hiša, 11. februar–6. marec 2022)

(Razstavo je pripravil Posavski muzej Brežice s podporo Petra Ivačiča in Barbare Ivačič ter v sodelovanju z Valvasorjevo knjižnico Krško; arhiv oddaj: RTV Slovenija; oblikovanje: Polona Zupančič; koordinatorka: mag. Polona Sketelj, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM)

272

Gostujoča razstava Posavskega muzeja Brežice je bila na ogled ob razstavi Slovenskega etnografskega muzeja *MI ZA mizo: od snovnega do simbolnega*. Predstavila je izjemno življenje Ivana Ivačiča, ki je kot prvi kuharski mojster s svojo kuharsko oddajo »vstopal« v slovenske domove med letoma 1960 in 1975. Z njegovimi osebnimi predmeti, posnetki oddaj, kuharskimi knjigami, fotografijami in dokumenti je bilo predstavljeno pestro življenje kuharskega mojstra, ki ga še vedno »živijo« njegove kuharske knjige – prva je izšla leta 1965, zadnji ponatis pa leta 2021, ob 100-letnici njegovega rojstva.

Potujoči VAZ (vrt pred Kavarno SEM, 21. junij–28. avgust 2022)

(Razstava je nastala v sklopu projekta Vzhodnoazijske zbirke v Sloveniji; izvajalec: Oddelek za azijske študije, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani; partnerski raziskovalni instituciji: SEM in Znanstveno-raziskovalno središče Koper; sodelujoče institucije: Narodni muzej Slovenije, Pokrajinski muzej Celje in Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran; vodja projekta:izr. prof. dr. Nataša Vampelj Suhadolnik, FF LJ; koordinatorka razstave v SEM in komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM)

Panojska potujoča razstava je predstavila pet vzhodnoazijskih zbirk v Sloveniji: Skuškovsko zbirko iz SEM, zbirko Alme M. Karlin iz Pokrajinskega muzeja Celje, zbirko predmetov iz Azije iz Pokrajinskega muzeja Celje, zbirko keramike iz Narodnega muzeja Slovenije in album razglednic Ivana Koršiča iz Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran. Poleg slikovnega gradiva muzejskih predmetov in opisov je razstava na panojih ponudila tudi QR kode, ki so omogočile ogled istih predmetov z daljšimi opisi na strani vazcollections.si.

Panojska razstava je spada v cikel potujočih razstav *Potujoči VAZ* in je razen v SEM bila na ogled še na osmih drugih lokacijah po Sloveniji.

Utrinki iz ukrajinskih učbenikov za 1. razred (upravna hiša, april–december 2022)

(Idejni vodja razstave: Milan Zdravko Kovač; koordinatorka: dr. Bojana Rogelj Škafar, SEM)

SEM se je skozi leto 2022 odzival na aktualna dogajanja v Ukrajini in obsojal vsakršno nasilje in trenutno dogajanje v Ukrajini pod geslom *SEM za mir: Pomoč Ukrajini*. Med drugim se je odzval na pozive različnih skupnosti in posameznikov in nudil pomoč

po svojih zmožnostih: pridružil se je Slovenskemu mladinskemu orkestru v pomoči mladim ukrajinskim glasbenikom, ki so bili nastanjeni v bližnji okolici muzeja, in jim nudil prostor za vaje; po svojih zmožnostih je preko Društva restavradorjev Slovenije za ukrajinske muzeje prispeval material za selitev in zaščito muzejskih predmetov v Ukrajini; z materialnimi sredstvi je sodeloval s Študentskim arheološkim društvom pri prostovoljnem projektu Mladi arheolog – v delavnicah, s katerimi so se ukrajinski otroci, nastanjeni v Logatcu, na igriv način spoznavali z arheologijo; na poziv ICOM Slovenija in Skupnosti muzejev Slovenije je sodeloval v akciji *Predmet meseca*, preko katere se je opozarjalo na grozote vojne – izbrani predmet v SEM je sestavljanka v steklenici (steklo, les), z zastavicama z letnicama 1914–1915 in napisom na postamentu »Spomin svetovne vojske«, na ogled na razstavi *Ljudska umetnost med domom in svetom*.

Med drugim je SEM na pobudo Milana Zdravka Kovača pripravil manjšo priložnostno razstavo in se s tem priključil promociji izida prvega berila v ukrajinskični pod okriljem g. Kovača. Berilo je bilo namenjeno ukrajinskim prvošolcem, ki so pričeli z obiskovanjem slovenske šole. Na ogled so bile slike iz berila.

273

Mladi ukrajinski glasbeniki na vaji v SEM (foto: Dokumentacija SEM, 2022)

Osebnostne razstave obiskovalcev – Moje življenje, moj svet

Jasna Kralj Pavlovec: jas (in) SEM (razstavna hiša, 21. januar–31. avgust 2022)

(Avtorica razstave: Jasna Kralj Pavlovec; mentorica: Sonja Kogej Rus, SEM; arhitektura, instalacija in grafično oblikovanje: Jasna Kralj Pavlovec; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM)

Razstava je izpostavila osem projektov, ujetih v zarisih na svetlobni valj, pri katerih je Jasna Kralj Pavlovec sodelovala kot oblikovalka ali mentorica v Slovenskem etnografskem muzeju. Projekti, tako študentski, ki so potekali pod njenim mentorstvom,

ali osebni oblikovalski projekti v sodelovanju s kustosi SEM, so bili združeni v instalaciji in so bili izhodišče za reinterpretiranje in metamorfoze projektnih podob v vzorce.

Nostalgija: igrače od včeraj iz zbirke Tatjane Bensa (razstavna hiša, 25. februar–24. marec 2022)

(Avtorica razstave: Tatjana Bensa; mentorica: dr. Tanja Roženberger, SEM; dokumentacija zbirke: Janja Koren, Vanessa Benak Cvijanović; priprava predmetov za razstavo: mag. Ana Motnikar, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, Maja Kocjan, SEM; oblikovna zasnova: Rok Kete; grafično oblikovanje: Maja Kocjan, SEM; lektura: Vilma Kavšček; foto: Bruno Bensa, Blaž Verbič, SEM)

274

Razstava je predstavila raznovrstno zasebno zbirko igrač zbirateljice Tatjane Bensa in hkrati razkrila svet zbirateljstva s pomenljivimi zgodbami in pomeni. Predstavljena zbirka je nastajala desetletja, s posebno pozornostjo pa so bile razstavljene etno igrače, ki jih je Tatjana Bensa prinesla domov v nahrbtniku s potovanj v 80. letih 20. stoletja, ko je z možem potovala po svetu – kar trikrat sta s transibirsko železnico prečkala Sibirijo, pot ju je vodila na Japonsko in Kitajsko. Preko Irana in Afganistana sta kot študenta leta 1976 obiskala Indijo, leto kasneje tudi Sudan in Etiopijo. S potovanj sta prinesla veliko predmetov, v vsakem so ujeti spomini na čas raziskovanja in spoznavanja.

Moj svet, osebna razstava Berte Jereb (razstavna hiša, 21. april–26. september 2022)

(Razstavni koncept in izbor gradiva: dr. Tanja Roženberger; vsebinsko sodelovanje: dr. Berta Jereb, Marica Žižak, Marija Vegelj Pirc; digitaliziranje gradiva: Miha Špiček, SEM; grafično oblikovanje: Maja Kocjan, SEM; svetovanje pri arhitekturi razstave: Rok Kete; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, mag. Irena Plešivčnik, Maja Kocjan, SEM; jezikovni pregled: Vilma Kavšček; foto portreta: Janez Platiše.)

Razstava o življenjski in poklicni poti prof. dr. Berte Jereb, dr. med. (roj. 1925), pionirke otroške onkologije in ustanoviteljice fundacije *Mali vitez*, je razkrivala njene mnoge svetove – svetove izjemnih izkušenj, bogate z raziskovanjem in znanjem, razumevanjem in modrostjo, pretkane s predanostjo, tenkočutnostjo in empatijo. Razstava je v štirih vsebinsko zaokroženih razdelkih zaokročala zgodbo o njeni družini, rojstnem kraju Črneče pri Dravogradu, študiju na Dunaju, v Beogradu in Ljubljani, o njenem bivanju in delu v Stockholmu in New Yorku, predstavljena je bila njena bogata in uspešna poklicna pot kot pionirke otroške onkologije, ki se je od 60. let dalje oblikovala v visokih mednarodnih krogih medicinske znanosti. Posebno mesto na razstavi je namenjeno fundaciji *Mali vitez*, ustanovi za pomoč mladim ozdravljenim od raka, ki je bila na pobudo Berte Jereb ustanovljena leta 1996 v Ljubljani in še danes pomeni trdno oporo vsem mladim, ki jih je že v mladosti zaznamovala izkušnja te bolezni.

Ploščad pred SEM

Skrita moč muzejev (ploščad pred SEM, 18. maj–1. september 2022)

(Sodelujoče institucije: Moderna galerija in Muzej sodobne umetnosti Metelkova, Muzej krščanstva na Slovenskem, Muzej novejšje zgodovine Slovenije, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Muzej slovenske osamosvojitve, Narodna galerija, Narodni muzej Slovenije, Prirodoslovni muzej Slovenije, Slovenska kinoteka – filmski muzej, SEM, Slovenski gledališki inštitut – Gledališki muzej, Slovenski šolski muzej - Muzej športa, Tehniški muzej Slovenije, Vojaški muzej Slovenske vojske; koordinatorica razstave: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; grafično oblikovanje: Maja Kocjan, SEM; komuniciranje: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM.)

Tema Mednarodnega muzejskega dne (18. maj), pod okriljem ICOM, je v letu 2022 bila Moč muzejev. Državni muzeji so svojo skrito moč predstavili s fotografijami in kratkimi zgodbami o predmetih ali zbirkah, ki so očem skrite in shranjene v depojih. Štirinajst slovenskih muzejev državnega pomena namreč v depojih, ki skupaj merijo več kot 16 tisoč m², hrani več kot 2.500.000 muzejskih predmetov in vsaj še toliko fotografij.

275

Gostovanja SEM

SEM je v letu 2022 s svojimi razstavami gostoval tako v Sloveniji kot v tujini. Fotografska razstava *Zlata doba Plečnikove arhitekture* je bila na ogled v Pokrajinskem muzeju Velenje (3. oktober–20. november 2022); razstava *Terra Sancta 1910* (razstava Muzeja krščanstva na Slovenskem in SEM) je gostovala v Pomurskem muzeju Murska Sobota (13. september–7. november 2022); razstavo *VTISI 30: Spomini Slovenk in Slovencev po svetu na priznanje samostojne Slovenije* pa je SEM pripravil v Križu pri Trstu v Kulturnem domu Alberta Sirka (2. april–8. maj 2022).

Med drugim je SEM z zbirkami, predmeti ali fotografijami gostoval v drugih muzejih ali akcijah po Sloveniji: fotografsko gradivo SEM je bilo del razstave *Jože Plečnik (1872–1957)* na Ljubljanskem gradu (3. februar–10. april 2022); s plakatom se je muzej predstavil na urbani razstavi muzejskih plakatov slovenskih muzejev z naslovom *Moč muzejev* v centru Ljubljane (18.–25. maj 2022); s predmeti iz svojih zbirk je sodeloval na *27. Bienalu industrijskega oblikovanja – BIO27* v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje (junij–september 2022); v Muzeju Velenje pa je na razstavi *V zlati sencih faraonov* sodeloval s predmeti iz afriške zbirke SEM (16. junij–1. oktober 2022).

Spletne razstave, virtualni sprehodi in promocijski videi SEM

Igrače med spominom in navdihom, spletna razstava (25. marec 2022–)

<<https://www.etno-muzej.si/sl/razstave/igrace-med-spominom-in-navdihom-0>> [20. 11. 2023]

(Avtorica: Tjaša Zidarič, SEM; strokovna sodelavka: dr. Nena Židov, SEM; fotografije: Tjaša Zidarič, SEM; spletna postavitev: mag. Gregor Ilaš, SEM; obdelava fotografij: Maja Kocjan in Gregor Ilaš, SEM)

Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta, virtualni sprehod (11. november–)

<<https://www.etno-muzej.si/jmd/>> [20. 11. 2023]

(Strokovni sodelavec virtualne razstave: Blaž Verbič, SEM; vizualizacija: 360PANO. si, zanj Tomislav Kiraly; video: Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik)

Plečnikova Lectarija, virtualni sprehod (14. november–)

<<https://www.etno-muzej.si/lectarija/>> [20. 11. 2023]

(Strokovni sodelavec virtualne razstave: Blaž Verbič, SEM; vizualizacija: 360PANO. si, zanj Tomislav Kiraly)

276

Zlata doba Plečnikove arhitekture, virtualni sprehod (15. november–)

<<https://www.etno-muzej.si/zdpa/>> [20. 11. 2023]

(Strokovni sodelavec virtualne razstave: Blaž Verbič, SEM; vizualizacija: 360PANO. si, zanj Tomislav Kiraly; video: Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik)

SEM 100 let, promocijski video za obeležitev 100-letnice Slovenskega etnografskega muzeja

<<https://www.youtube.com/watch?v=1-GVhiLq6xw>> [20. 11. 2023]

(Producent: SEM; scenarij: mag. Maja Kostric Grubišič in mag. Irena Plešivčnik, SEM v sodelovanju z Jernejem Žmitkom in Majo Zupanc, INVIDA; produkcija, postprodukcija: INVIDA, Internet video agencija, d. o. o.; režiserja: Jernej Žmitek in Maja Zupanc; direktor fotografije: Rožle Bregar, Vizualist; 2. kamera in snemalec zvoka: Tadej Gorzeti, Vizualist; ilustracije: Maruša Štibelj; animacija: Anja Rupar, Jernej Žmitek, Aleš Berčič; posnetki z dronom: Janez Kotar; narator: Joseph Nzobandora - Jose; strokovni sodelavci SEM: mag. Maja Kostric Grubišič, mag. Irena Plešivčnik, Natalija Polenec, dr. Bojana Rogelj Škafar, Maja Kocjan, Barbara Sosič, Sonja Kogej Rus, mag. Anja Jerin, mag. Gregor Ilaš, Miha Špiček, Gregor Kos; fotografsko gradivo in viri: Dokumentacija SEM; 2022, 3'40“)

Plečnikova Lectarija, promocijski video

<<https://www.etno-muzej.si/sl/razstave/plecnikova-lectarija>> [20. 11. 2023]

(Zasnova in scenarij videa: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; video produkcija: Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik; grafično oblikovanje podnapisov: Maja Kocjan, SEM; 2022, 1'2“)

Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta, video stalne razstave

<<https://www.etno-muzej.si/sl/stalne-razstave/jaz-mi-in-drugi-podobe>> [20. 11. 2023]

(Zasnova in scenarij videa: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; video produkcija: Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik; grafično oblikovanje podnapisov: Maja Kocjan, SEM; 2022, 3'49“)

Sveti konji, nebesni jezdec, promocijski video

<<https://www.etno-muzej.si/sl/razstave/sveti-konji-nebesni-jezdci>> [20. 11. 2023]

(Zasnova in scenarij videa: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; video produkcija: Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik; grafično oblikovanje podnapisov: Maja Kocjan, SEM; 2022, 38“)

277

Sveti konji – nebesni jezdec, odprtje razstave

(Scenarij dogodka: mag. Maja Kostric Grubišič, mag. Irena Plešivčnik, SEM; zasnova in scenarij videa: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; video produkcija: Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik; grafično oblikovanje podnapisov: Maja Kocjan, SEM; 2022, 5'20“)

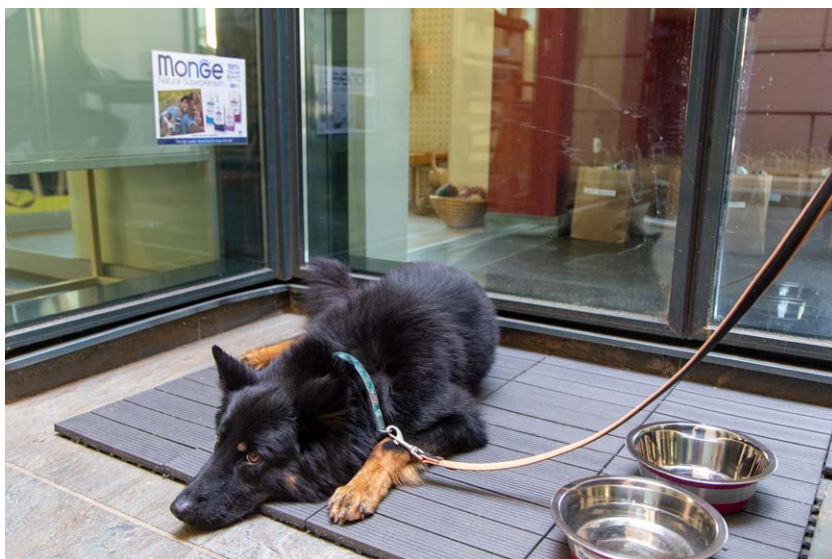
Sveti konji – nebesni jezdec: Pozejd

(Zasnova in scenarij predstave *Pozejd*: mag. Irena Plešivčnik, dr. Marko Frelih, mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; zasnova videa: mag. Maja Kostric Grubišič, SEM; video produkcija: Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik; grafično oblikovanje podnapisov: Maja Kocjan, SEM; 2022, 4'29“)

Javni program v letu 2022

S pestro zastavljenim programom si je SEM ves čas prizadeval pridobivati novo publiko in v muzej ponovno privabiti tiste, ki muzej že poznajo. Obširen program se je izkazal kot zelo dobro načrtovan, saj je v letu 2022 SEM obiskalo 23.727 obiskovalcev (od tega 27 % v skupinah in 73 % posameznikov), kar je v primerjavi z letom 2021 skoraj enkrat več.

SEM je pripravil, koordiniral, sodeloval pri izvedbi ali gostil kar 230 programov in vsebin, sprejel 338 najavljenih skupin in gostil kar 74 dogodkov zunanjih partnerjev, institucij. Poudariti velja, da se je muzej vključeval v družbeno življenje tudi s posebnim angažmajem ob ukrajinski krizi pod geslom *SEM ZA MIR: Pomoč Ukrajini*. Odlično je sodeloval tudi z drugimi institucijami, npr.: pri skupni akciji Plečnik 150 in s skupno abonmajsko vstopnico sedmih partnerjev v Ljubljani, akcijo »skupna vstopnica« je izvedel z +MSUM in s Kinodvorom, uspešno se je predstavil na Kulturnem bazarju v Cankarjevem domu, na sejmu TDK Tržič (kjer ima nove depojske prostore), na festivalu Ana Desetnica pred Cukrarno v Ljubljani. Sodeloval je pri skupnih akcijah Skupnosti muzejev Slovenije, ICOM Slovenija ter pri Dnevih evropske kulturne dediščine. V letu 2022 je v okviru pobude SMS postal »psom prijazen muzej«. Muzej si prizadeva tudi za sodelovanje s festivali, zato se je kot festivalsko prizorišče pridružil 38. mednarodnemu festivalu Druga godba.

SEM je v letu 2022 postal psom prijazen. Psi lahko svoje lastnike počakajo v atriju muzeja, kjer imajo sedaj svoj kotiček (foto: Blaž Verbič, 2022)

Javna in strokovna vodstva po razstavah

Stalna razstava *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta*

- Javni vodstvi s kulturno mediatorico *Brigito Rupnik*, 18. september, 25. september
- Zadnje druženje na stalni razstavi pred zaprtjem s soavtoricama *dr. Janjo Žagar* in *Nadjo Valentinčič*, 29. september

Stalna razstava *Med naravo in kulturo*

- Javno vodstvo po delu razstave *Odsev daljnih svetov* s soavtorjem *mag. Ralfom Čeplakom Mencinom*, 18. junij; tematsko vodstvo s *Sonjo Kogej Rus* (v sodelovanju s *Kinodvorom*), 23. junij; javno vodstvo z licencirano turistično vodnico *Matejo Kregar Gliha* (ob Svetovnem dnevu turizma), 27. september

Stalna razstava *Plečnikova Lectarija*

- Javno vodstvo z avtorico razstave *dr. Tanjo Roženberger*, 18. junij

Občasna razstava *Ljudska umetnost med domom in svetom: Zbirki SEM in ljudske umetnosti NSK skupine IRWIN*

- Strokovna in javna vodstva avtorice *dr. Bojane Rogelj Škafar*, 16. januar, 27. januar, 27. februar, 12. maj, 18. junij; vodstvi z gostoma: *Dušanom Mandičem*, skupina IRWIN, 17. februar, in *Miranom Moharjem*, skupina IRWIN, 17. marec

Občasna razstava *La Doctora: Življenje in delo slovenske znanstvenice v Paragvaju*

- Strokovna in javna vodstva avtorice *dr. Marije Mojce Terčelj* z gostjama: *Aleksandro Saksida*, 13. januar, in *Jasno Kralj Pavlovec*, 27. februar

Fotografska razstava *Zlata doba Plečnikove arhitekture*

- Strokovna in javna vodstva z avtorjema *Miho Špičkom* in *Blažem Verbičem*, 26. maj, 9. junij, 18. junij, 15. september, 19. september

Osrednja razstava *Sveti konji - nebesni jezdec*

- Javno vodstvo z avtorjem *dr. Markom Frelihom*, 1. december

Osebna razstava *Aljaž Vidrajz: Moj jezik je jezik mozaika*

- Javno vodstvo *Aljaža Vidrajza* in *Tine Curk*, 16. januar

Osebna razstava *Saj grem samo mimo: Mozaik razglednic in prijateljstev Aleša Debeljaka*

- Javno vodstvo z *Binetom Debeljakom*, 3. januar, 13. februar

279

Študentska razstava *NTF za mizo*

- Javno vodstvo z avtorji razstave, 6. marec

Gostujoča razstava *ATAK: Fan Art. Kako biti detektiv*

- Javno vodstvo z avtorjem *Hansom-Georgom Barberjem*, 6. oktober, in javni vodstvi s koproducentko razstave *Katerino Mirović (Stripburger)*, 13. november, 17. november

Predavanja, okrogle mize, dogodki in andragoški programi za odrasle

- *Ob mizi z Ivanom Ivačičem (1921–1984), prvim TV kuharskim zvezdnikom*; SEM in

Posavski muzej Brežice; sprejem na razstavi z gosti, Ivačičevim sinom *Petrom* in hčerko *Barbaro* ter radijsko napovedovalko *Natašo Dolenc*; 4. marec

- *Primeri dobrih praks v trajnostnem čebelarstvu*, spletno praznovanje svetovnega dneva čebel z Mednarodnim združenjem kmetijskih muzejev AIMA; 20. maj
- *Etnološki večer o razizmu*; SED in SEM; razpravljavci: *Bojan Baskar* (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani), *Sanja Cukut Krilić* (ZRC SAZU), *Alenka Janko Spreizer* (Fakulteta za humanistične študije Univerze na Primorskem) in *Vita Zalar* (ZRC SAZU); pogovor sta vodili *Tina Palaić* in *Daša Ličen*; 4. oktober
- *Od ohranjanja do skrbi*, mednarodno srečanje muzealcev in konservatorjev na temo restavracije v sklopu projekta *Taking Care*; 13.–14. oktober
- *Stoletje zlatega faraona*, spominsko obeležje ob 100. obletnici odkritja Tutankamonove grobnice; 22. november; program: *dr. Marko Frelih* (SEM): *Stoletje zlatega faraona*, predavanje; razstava ilustracij *Jure in mumija: zgodba ljubljanske mumije*; *mag. Tomislav Kajfež*, (NMS): *Anton Lavrin* in edina staroegipčanska mumija v Sloveniji, predavanje; *dr. Vesna Kamin Kajfež*: Predstavitel slikarice in ilustratorja; *Jure Engelsberger*: O razstavi in ustvarjanju slikarice; *Mumija na poti*, kamišibaj predstava za otroke v izvedbi enajstletnega *Jurija Kajfeža*

- *Sodobna etnografija mest*, okrogla miza; SED in sodelavci projekta Urbane prihodnosti; razpravljavci: *Veronika Zavratnik*, *Sandi Abram* in študentje etnologije in kulturne antropologije (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo FF Ljubljana), *Nevena Škrbić Alempijević* (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo FF Zagreb), *Saša Poljak Istenič* (Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU); razpravo sta vodila *Tanja Rožembergar* in *Miha Kozorog*; 23. november
- *Temačna dediščina*, okrogla miza; SEM in Zveza zgodovinskih društev Slovenije; gostje: *dr. Sonja Bezjak* (Muzej norosti), *mag. Marina Gradišnik* (Muzej Ribnica), *dr. Petra Kavrečič* (Univerza na Primorskem), *Vilja Lukan* (Podiplomska šola ZRC SAZU); pogovor sta vodili *dr. Daša Ličen* in *Tina Palaić*; 29. november
- *Izobraževanje za turistične vodnike za pridobitev licence za vodenje po Slovenskem etnografskem muzeju*; predavatelji SEM: *Sonja Kogej Rus*, *mag. Maja Kostric Grubišič*, *dr. Bojana Rogelj Škafar*, *dr. Janja Žagar*, *Barbara Sosič*, *mag. Adela Pukl*, *dr. Nena Židov*, *dr. Marko Frelih* in *Katarina Nahtigal*; 7. in 23. marec
- *Košara – izdelek slovenskega pletarstva*, okrogla miza, natečaj in priložnostna razstava Društva katoliških pedagogov Slovenije v sklopu mednarodne konference Vzgoja in ljubezen do domovine in države; 27. oktober

Delavnice za odrasle

- *Tečaj čado*, obred tradicionalne japonske priprave in pitja čaja; 25. januar, 4. marec, 9. maj, 30. maj, 13. in 27. junij, 12. in 26. september, 3. in 24. oktober, 7. in 21. november, 12. in 19. december
- *Tkalska delavnica: Volna kot priložnost za razvoj*, projekt WOOL Kmetijsko gozdarske zbornice Nova Gorica; delavnico je vodila *Mojca Tomšič*; 28. januar
- *Pot svetega Martina*; Evropski kulturni center Sv. Martin Tourski; predavanja in delavnica; 17. junij
- *Stripovski junaki*, stripovska delavnica v okviru razstave *ATAK: Fan art. Kako biti detektiv?*. Delavnico sta vodila mentorja *David Krančan* in *Andrej Štular*; 22. oktober
- *Khamak dozi*, delavnica tradicionalnega afganistanskega vezenja; delavnico sta organizirali Društvo Odnos in Zavod Apis, vodila jo je *Rahima Haidari*; 8. december
- Delavnica o starih vzhodnoazijskih fotografijah (v sklopu projekta VAZ, gostja *Mia Wakita* iz dunajskega muzeja MAK); 16. december

Literarni dogodki

- Predstavitev prvih treh pesniških knjig *Aleša Debeljaka: Zamenjave, zamenjave, Imena smrti* in *Slovar tišine* ob 60. obletnici njegovega rojstva. Pogovor sta vodila

Bine Debeljak, avtor spremne besede, in *Nela Malečkar*, urednica zbirke; 11. februar

- *Zgodbe o mizah*; sodelovali so člani študijske skupine za kreativno pisanje pri Univerzi za tretje življenjsko obdobje; 6. marec
- *Kuharija po koroško: Slastne, a preproste jedi naših mam in babic*, predstavitev knjige urednice in avtorice *Doroteje Omahen*; 4. oktober
- *Hiša Mandrova*, predstavitev publikacije Založba Vida; 26. oktober

Predstave

- *Mi za mizo*; Gledališče Ane Monro; interaktivna ulična gledališka akcija; v centru 281 Ljubljane; 22. in 29. januar
- *Krilati samorog*, instalacija in predstavitev razstave *Sveti konji – nebesni jezdec*, Dan Kobilarne Lipica; 9. september
- *Pozejdon*, nastop *Žige Buniča* na odprtju razstave *Sveti konji – nebesni jezdec*; 20. oktober

Filmske projekcije

- *Golobje piščali* (producent: Oddelek za azijske študije FF UL) in *Skušкова zbirka v SEM* (producent SEM), projekciji ob odprtju razstave *Potujoči VAZ*

Glasba v SEM

- *Marino Kranjac*, glasbenik: *Mi za mizo*; 3. marec
- *Laurita Peleniūtė* (UDU): Delavnica litovskega tradicionalnega petja, Druga godba; 24. maj
- *Aleksander Arkhinčev* (UDU): Delavnica burjatskega grlenega petja, Druga godba; 24. maj
- *Alenka Godec* ob spremljavi pianista *Mirana Juvana*: Odprtje razstave *Plečnikova Lectarija*; 2. junij
- *Fake Orchestra / Fake Family*, koncert na Ploščadi SEM, Poletna muzejska noč; 18. junij
- *Milan Kamnik*, kantavtor: Ob predstavitvi knjige *Kuharija po koroško: Slastne, a preproste jedi naših mam in babic*; 4. oktober

Sejmi

- *SEMenj: rokodelci na obisku*, Ploščad SEM, Poletna muzejska noč; 18. junij
- *Praznični SEMenj slovenskih rokodelcev*; 1. december

SEMenj - rokodelci na Poletni muzejski noči (foto: Blaž Verbič, 2022)

Dnevi odprtih vrat

- Prve nedelje v mesecu, prost vstop januar–december (11x)
- Kulturni praznik v SEM; 8. februar
- Mednarodni muzejski dan; 18. maj
- Poletna muzejska noč; 18. junij
- Ta veseli dan kulture; 3. december
- Posebne akcije s prostim vstopom; *Pustni torek*: prost vstop za vse maske (20. februar), *Teden študentske kulture 2022 v SEM* (22.–27. marec 2022), *Teden družine 2022*, *Teden otroka 2022*, *Dnevi odprtih vrat za učitelje in vzgojitelje* (20.–23. september)
- Muzej ohranja podaljšan delovni čas ob četrtek – do 20.00.

Sodelovanje SEM na konferencah in okroglih mizah

- *Dr. Branislava Sušnik in sodobniki – ambasadorji slovenske znanosti v Južni Ameriki*, mednarodna znanstvena konferenca (sodelovanje SEM), Cankarjev dom; 27. maj
- *Zgodbe migrantk, ki niso obstale pred zidovi*, okrogla miza – razprave ob izidu revije *Dve domovini / Two Homelands*; org. SEM, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije in Fakulteta za humanistične študije UP; 15. junij

Pedagoški programi in prireditve za otroke in družine

- Ustvarjalne delavnice Malega mojstra
- Klobuk gor pred pustom; delavnico je vodila *Katarina Nahtigal*; 8. februar
- Gregorčki; delavnico je vodila *Katarina Nahtigal*; 5. marec
- Potiskaj svoj praznični pogrinjek; delavnico je vodila *Katarina Nahtigal*; 2. april
- Izdelaj svojo belokranjsko pisanico z mojstrico *Nevenko Brajdič Grušovnik*; 9. april
- Panjske končnice: označi čebeli pot do panja; delavnico je vodila *Katarina Nahtigal*; 7. maj
- Cianotopija, izdelaj svojo fotografijo z mojstrom *Blažem Verbičem*; 4. junij
- Predpočitniški pokuk v dediščino z Malim mojstrom; delavnico sta vodili *Sonja Kogej Rus* in *Katarina Nahtigal*; 18. junij
- Otroška glasbila: zvočne igračke za improvizirano godbo, delavnica z mojstrom *Antonom Petkom*; 1. oktober
- Moj klobuk ima tri luknje (*Z igro do dediščine ob Tednu otroka*); delavnico sta vodili *Sonja Kogej Rus* in *Katarina Nahtigal*; 9. oktober
- Stripovski junaki; stripovsko delavnico za mladino in odrasle ob razstavi *ATAK: Fan art. Kako biti detektiv?* sta vodila *David Krančan* in *Andrej Štular*; 22. oktober
- Ptičje krmilnice; delavnico je vodila *Katarina Nahtigal*; 5. november
- Samorog; izdelaj svojo marioneto; delavnico je vodila *Katarina Nahtigal*; 3. december

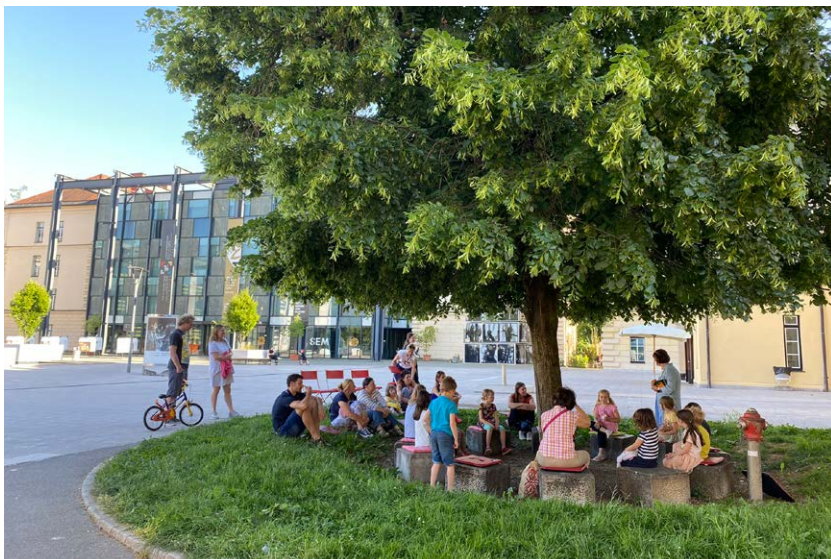
283

Rdeča nit, pripovedovanje za otroke

- Nit, preslica, kolovrat; pripovedovalke *Sonja Kogej Rus*, *Katarina Nahtigal* in *Irena Plešivčnik*; 21. april
- Panj, čebela, med; pripovedovalke *Sonja Kogej Rus*, *Katarina Nahtigal* in *Irena Plešivčnik*; 19. maj
- Frula, boben, violina; pripovedovalke *Sonja Kogej Rus*, *Katarina Nahtigal* in *Karin Robin*; 16. junij
- Rdeča nit; gostovanje na festivalu Ana Desetnica; pripovedovalka *Katarina Nahtigal*; 2. julij
- Kruhek, pogača, pojedina; pripovedovalke *Katarina Nahtigal*, *Irena Plešivčnik* in *Karin Robin*; 22. september
- Cokli, škornji, plesni čeveljci; pripovedovalki *Katarina Nahtigal* in *Karin Robin*; 27. oktober
- Podkev, konj, kovač; pripovedovalke *Sonja Kogej Rus*, *Katarina Nahtigal* in *Irena Plešivčnik*; 17. november

- Sveča, ogenj, svetloba; pripovedovalke *Sonja Kogej Rus*, *Katarina Nahtigal* in *Enja Zobarič*; 15. december

284

Pripovedovanje pravljic za otroke (Rdeča nit) je potekalo pod lipo pred SEM
(foto: Maja Kostric Grubišič, 2022)

Počitniške dejavnosti za otroke

Zimske počitnice – ustvarjalne delavnice

Delavnice sta vodili *Sonja Kogej Rus* in *Katarina Nahtigal*.

- Ornament, kaj je to?, 22. februar
- Mi za mizo – bonton, 23. februar
- Norčavi pustni čas!, 24. februar

Počitniški 3M

Celotedenski program muzejev na Metelkovi: NMS, +MSUM, Slovenska Kinoteka, SEM in Lončarski atelje SEM. V SEM sta Počitniški 3M vodili *Sonja Kogej Rus* in *Katarina Nahtigal*.

- Počitniški 3M v SEM; 11. in 12. julij
- Počitniški 3M v SEM z delavnico: Živalski motivi in materiali v Skuškovski zbirki glasbil SEM; Delavnico je vodila zunanja sodelavka *Klara Hrvatini*; 26. avgust

Filmi Malega mojstra

V letu 2022 sta nastala dva nova filma iz cikla Mali mojster:

- *Mali mojster pri steklopihalki* (steklarka: Barbara Germ; zasnova in scenarij: Sonja Kogej Rus v sodelovanju z Anjo Koren; video produkcija: Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik; narator: Jure Sešek; ilustrator: Žiga Rehar; SEM, 2022)
- *Mali mojster pri mozaičarju* (mozaičar: Aljaž Vidraj; zasnova in scenarij: Sonja Kogej Rus v sodelovanju z Anjo Koren; video produkcija: Moutainattack.com, zanj Peter Vrčkovnik; narator: Jure Sešek; ilustrator: Žiga Rehar; SEM, 2022)

Organizirane skupine v muzeju

V letu 2022 je muzej obiskalo 6.374 obiskovalcev v skupinah. Delež obiskovalcev v skupini je največji med osnovnošolskimi skupinami: vrtci – 5,8 %, osnovne šole – 44,1 %, srednje šole – 24,6 %, študenti – 6,7 %, odrasli – 14,7 %, tujci 2,5 %, ranljive skupine 1,4 %.

285

Spremljevalni program v SEM se odraža v pestri ponudbi za različne ciljne skupine. Spremljevalne programe ob razstavah smo v celoti realizirali. V letu 2022 je v primerjavi z dvema covidnima letoma narastlo število organiziranih skupin, ki prihajajo v muzej. S koordinatorji vedno vnaprej dogovorimo potek obiska v muzeju – tako da se utečeni programi lepo nadgrajujejo in dopolnjujejo z novimi obrazstavnimi razstavami. Vrtčevske in osnovnošolske skupine so še vedno najbolj zainteresirane za programe na stalni razstavi, v programe za populacijo srednješolcev vedno vključujemo tudi občasne razstave, študentje pa prihajajo v muzej v povezavi s svojimi študijskimi programi. Za otroke in družine poskušamo biti aktualni tako z razstavami kot z letnim koledarskim ciklom. Pri realizaciji so zelo pomembni točno in vnaprej določeni termini, na primer tretji četrtki v mesecu so namenjeni Rdeči niti – pripovedovanju, prve sobote ustvarjalnim delavnicam. Za otroke smo realizirali tudi dejavnosti med zimskimi in poletnimi počitnicami (Počitniški 3M v dveh terminih v sodelovanju z muzejem na Metelkovi). Za odrasle pa posebej izpostavljamo uspešna javna vodstva, ki potekajo po vseh razstavah SEM.

Spletni program, dogodki in predavanja

SEM je v letu 2022 beležil 377.091 ogledov spletne strani in je angažirano komuniciral s približno 13.460 sledilci na družbenih omrežjih (Facebook, Instagram, Twitter oziroma X), ki dnevno sledijo objavam muzeja. Razen tega je nekatere svoje programe in programe ob skupnih muzejskih akcijah uspešno ponudil na spletu.

Spletni program ob projektu Taking Care; eikel pogovorov – Misliti odgovornost:

- 3. marec ob 19.00: O vključenosti in demokratičnosti malo drugače: Vloga muzejev in znanosti
- 4. maj ob 19.00: Spremenljivo okolje: Odzivi, izkušnje, zamišljanja
- 26. maj ob 19.00: Romi v vrtincu anticiganizma in protirasističnih strategij

Dogodki so potekali v Trubarjevi hiši literature in na njenem Facebook profilu.

Naprej v preteklost; vseslovenska spletna akcija muzejev in galerij (april 2022) #plečnikvmuzeju in #nočvmuzeju

Program spletnih dogodkov v SEM:

- Plečnikova arhitektura v Ljubljani na razglednicah Vekoslava Kramariča; utrinek iz muzejske fototeke; 4. april
- Plečnikova Lectarija, nova stalna postavitev v SEM; javljanje v živo na Facebooku z *dr. Tanjo Roženberger*; 6. april
- 22 let Plečnikove Lectarije v Slovenskem etnografskem muzeju; foto zgodba; 7. april
- Postavljanje Plečnikove Lectarije – restavratorski pogled; foto zgodba z restavratorjema SEM; 8. april
- Vodna os Plečnikove Ljubljane na fotografijah Petra Nagliča; utrinek iz muzejske fototeke; 10. april

286

Naprej v preteklost #praznovanjevmuzeju; spletna akcija muzejev in galerij (december 2022) #praznovanjevmuzeju

- Prihod Miklavža; utrinek iz muzejske fototeke; 5. december
- Postavitev božičnega drevesa v SEM; fotozgodba; 6. december
- Razstava *Sveti konji – nebesni jezdec* in prazniki, posvečeni konjem; javljanje v živo; 7. december
- 100 let SEM in »stoletniki« v zbirkah SEM; 8. december
- Decembrsko obdarovanje; javljanje v živo; 9. december
- Potica, tradicionalna spremljevalka prazničnih dni; utrinek iz spletnega Registra nesnovne kulturne dediščine; 10. december